

музика. Затова книгата, която държите в ръцете си, не е етюд за ромския музикант и един негов “автентичен” инструмент, а антропология на зурнаджийската музика в Югозападна България с главни герои – ромите зурндажии от поречието на Струма и Места.

Ако днес зурнаджийската традиция е жива най-вече в Пиринския край, в миналото зурни и зурнаджии се срещат в почти всички райони на България. От различни изследвания на традиционната музика в България може да изкристализира картина на регионите, в които се среща зурната през XX век. Освен в Югозападна България – Петричко, Гоцеделчевско и Разложко, където функционира и днес, зурната е бил един от традиционните инструменти във фолклорната култура на Странджа, Родопите, Западна България, Тетевенско в средата на XX век. Констатира го известни изследователи по време на теренни изследвания и експедиции в споменатите райони.

За практиката на странджански панагири през 30-те години на XX в. да свири формация от зурна и тъпан свидетелстват информатори на Т. Райс [Rice, 1994:50]. Потвърждава го през 50-те години на терен Р. Кацарова: “Малкотърновци с удоволствие споменават неделните и празнични хора, на които свирели Манол Зурнаджията и Никола Тъпанджията, а Георги Пашата с дрянова тояжка в ръка бдял да не остава никой освен свирците в средата на хорото – да могат игралците свободно да го хрипкат” [Кацарова-Кукудова, 1957:361]. Същият зурнаджия, Манол, е герой на цитирана и коментирана в текста народна песен за странджански панагир, записана от В. Стоин в Малко Търново през 1926 г. [Стоин, 1939, №254].

Според Ив. Качулев, изследвал народната музика в състава на Родопската експедиция в началото на 50-те години на XX в., “зурната битува много отдавна в Родопския край”. Включва се във формация с тъпан и на тези два инструмента свирят “циганите и турците от този край”, но се срещат зурнаджии и “между българите-мохамедани”. Етническият профил на зурнаджийската формация в Родопите се очертава и в бележката за функционирането на инструментите: с тия инструменти се обслужват народни хора, сватби, байрами и други празненства на турци и на българи-мохамедани” [Качулев, 1953:218-219]. Качулев сочи зурната, наричана “зурла”, като типичен инструмент за Западните Родопи – Чепинското корито, с уточнението, че звучи “по събори, сватби, сюнети, борба и други народни празненства” и на него свирят само “циганите мохамедани”, “никога... българи или българи мохамедани” [Качулев, 1962:199].

Качулев регистрира наличието на зурна в Западна България (Кюстендилско и Трънско) през 50-те години на XX в. на терен. Според него този инструмент не е сред типичните народни музикални инструменти в региона, а се пренася чрез “малцинствените цигански групи” от Югозападна България и Македония. Дават се сведения за названието му (“зурла” и “турутелкя”) в пограничната зона [Качулев, 1961:420]. Същият автор пише за зурнаджийска практика в средата на XX в. и в Тетевенско, “особено между тетевенските българи мохамедани” – “зурнаджийски тайфи”, съставени от две-три зурни и един-два тъпана предвождат шествия при сватби и други тържества [Качулев, 1967:252].

В резултат на многобройни разговори и интервюта със свидетели на зурнаджийска музика от различни райони на България, се очертава една по-детайлна картина на географията на зурната през последния половин век. Разполагаме със сведения за наличие на зурни и зурнаджийска музика в Североизточна България (гр. Смядово, с. Браничево, с. Тъкач, с. Градище – Шуменско; с. Хитрино – Добричко), в Средна Северна България (Троянско, Тетевенско), Южна България (Пловдив, Кърджали, Момчилград,